

I u svojoj 98. godini živim duhom prati zbivanja oko sebe

IAKO DALEKO, SKRBILI SMO ZA HRVATSKU SLOBODU

Razgovor s fra Častimirom Majićem, piscem knjige *U nebo zagledani*

► Piše: Krešimir Šego

Fra Častimir Majić je svoj svećenički vijek, zbog komunističke okupacije domovine, proveo u inozemstvu, u SAD-u. Rođen je daleke 1914., ali još uvijek prati događaje u domovini i piše o njima. Zbog toga smo odlučili s njim porazgovarati za naše glasilo.

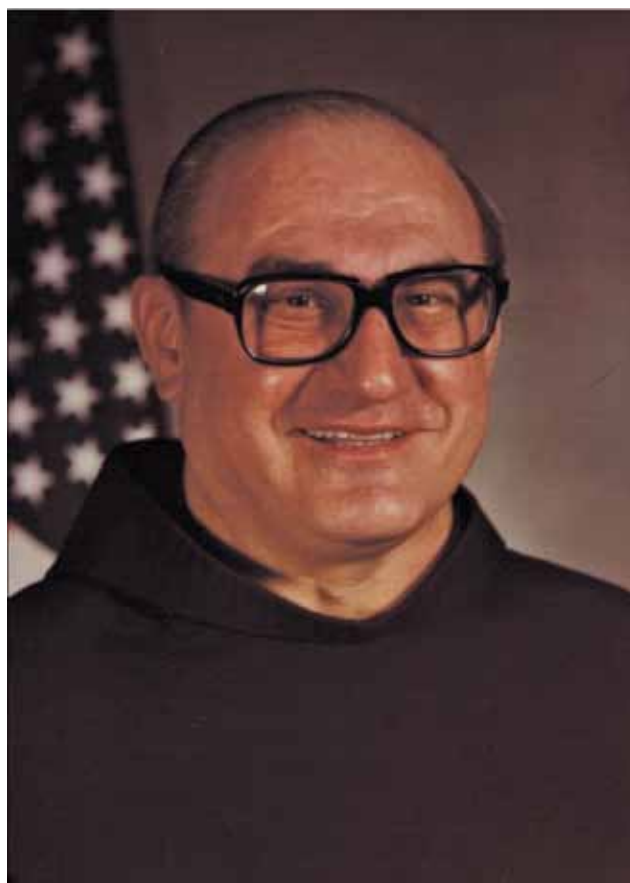
Poštovani fra Častimire, zahvaljujem Vam što ste se odazvali pozivu za razgovor kojemu je povod Vaša knjiga *U nebo zagledani* u kojoj ste prikazali život svih 66 ubijenih hercegovačkih franjevac. Kako se rodila namisao da napišete ovu knjigu i što Vam je zadavalo najviše poteškoća pri njezinu nastanku? Mislim poglavito na prikupljanje podataka o njihovu životu i stradanju.

Nakon objave članka o stogodišnjici dolaska mog oca u Ameriku 1906. u *Našim ognjištima* (2006.) urednik toga glasila fra Robert Jolić zamolio me da napišem uspomene iz svoga dugogodišnjeg života na što sam spremno pristao. Nakon nekoliko objavljenih općih članaka počeo sam pisati nekrologe o stradanju šezdeset šest franjevaca Hercegovačke franjevačke provincije koje su komunisti pogubili u Drugom svjetskom ratu i poraću. Posao sam završio 2010. uz škrta pomagala i osobne bilješke. Tada nisam razmišljao o objavljivanju posebne knjige o njihovim životnim stradanjima. Ta je namisao pala na pamet fra Miljenku Stojiću i on je to majstorski učinio skupivši moje objavljene i neobjavljene članke o svakom ubijenom hercegovačkom franjevcu.

O svakom ubijenom fratra pišete kao o svom prijatelju. Jeste li ih sve poznavali?

Sve ubijene fratre svoje franjevačke provincije osobno sam poznao, s njima se često susretao i zajednički dijelio životnu sudbinu na Širokom Brijegu i u Mostaru.

Taj odnos posebno vrijedi za moju trojicu pogubljenih Majića s kojima su me vezale obiteljske veze. Osobno prijateljstvo vezalo me i s mještaninom fra Kazimirom Bebekom i župljaninom fra Svetislavom Markotićem. Mlađe pogubljene fratre doživljavao sam iz vido-kruga pojedinačnih susreta i društvenih sastanaka.

Radeći na knjizi, jeste li došli do ključnih razloga zašto su 1945. na prostorima bivše Jugoslavije počinjena tolika zlodjela nad redovnicima i svećenicima, posebno nad hercegovačkim franjevcima? Naime, znamo da ih je ubijeno na stotine što bi upućivalo na zaključak da su zločini sustavno provedeni.

Dolaskom komunista na vlast u našoj zemlji ideološka i klasna podjela marksista i kršćanskih vjernika postala je nepremostiva. Na udaru su im bile u prvom redu Katolička crkva i njezini predstavnici koje su smatrali najvećim ideološkim protivnicima svom sustavu. Taj sustav je bio bez vjerske podloge, ćudorednih načela i etičkih zakona odgovornosti dok je u kršćanstvu čovjek u središtu svijeta obilježen Božjim biljegom besmrtnosti. Ne smije se zaboraviti da su komunisti bili opterećeni

Kardinal Kuharić u Hrvatskom etničkom institutu

predrasudama prema Katoličkoj crkvi i njezinu poslanju na zemlji. Doživljavali su je kao povlaštenu ustanovu opasnu za provođenje njihovih političkih ciljeva. Stoga su svećenike sustavno progonili, zatvarali i ubijali; oni su u to vrijeme bili stavljeni izvan zakona. Ljevica se i danas organizira, a desnica samo komentira.

Smaknuća bez suda i presude počinjena su i nad više stotina tisuća nevinih civila i vojnika. Što je komunistička vlast željela postići tim sustavnim zločinima? Koji su im bili ciljevi?

Komunisti su se uvijek borili u mutnome, a pri završetku Drugog svjetskog rata 1945. godina bila je najsmrtonosnija godina u povijesti hrvatskoga naroda. Tada je početkom svibnja više od pola milijuna vojske i civila napustilo hrvatski glavni grad srljajući bez kompasa u neizvjesnost prema Zapadu. Među mnoštvom bile su dobro naoružane postrojbe hrvatske vojske (oko 150.000) koju komunistički odredi nisu smjeli izravno napasti. Tek kao razoružani vojnici na Bleiburgu i maršu smrti sa stotinama tisuća civila kroz Sloveniju bili su izloženi bijesu partizanskih horda. Većina od te mase zarobljenika bila je likvidirana. To je bila najveća i neizlječiva rana na tijelu hrvatske nacije. Time su komunisti htjeli obezglaviti i dokraja pokoriti hrvatski narod.

U knjizi u *Nebo zagledani* stoji podatak da je od svih 66 ubijenih suđeno samo jednom fratra, fra Radoslavu Glavašu. Što se iz toga procesa daje iščitati o komunističkoj vlasti koja ga je suđila?

U ubojstvu fra Radoslava Glavaša mlađega u Zagrebu ističu se dvije stvari. Fra Radoslav je jedini od hercegovačkih franjevacu osuđen na sudskom montiranom procesu i pogubljen s pedeset sedam civila, hrvatskih rodoljuba. Kada je početkom 1945. nastalo opće povlačenje iz Zagreba prema Austriji, on je svjesno odbio priključenje tome općem egzodusu jer je vjerovao u svoju nevinost. A da se priključio masovnom povlačenju iz Zagreba, mogao je kao katolički svećenik naći zaštitu na Zapadu s ustaš-

kom vladom jer je bio pročelnik bogoštovlja i nastave pri ondašnjem hrvatskom ministarstvu kulture u Zagrebu, što je on smatrao diktatom svoje savjesti i rodoljubnim činom svoga nacionalnog identiteta.

Prosuti pepeo njegovog spaljenog tijela na nepoznatim prostorima hrvatske zemlje simbolizira njegovu duboku ljubav prema domovini; njegov se raspršen pepeo pretvara u preobraženo tijelo koje u poniznosti previja koljena pred Svevišnjim na nebesima.

Jeste li došli do podataka tko su ubojice, na koji način su svećenici ubijeni i gdje su pokopani?

Živim više od sedamdeset godina izvan domovine i već dulje ju vrijeme ne posjećujem iako iz američke udaljenosti stalno pratim politička previranja u Hrvatskoj. Stoga mi nije moguće istraživati imena ubojica moje braće franjevaca koji su odvođeni i na nepoznatim mjestima pogubljeni. Većina od njih završila je u masovnim grobnicama koje treba pomalo istraživati i njihova tjelesa identificirati. Komunističke metode likvidiranja klasnih neprijatelja ostat će zauvijek povijesne tajne koje jedino vječnost može razriješiti.

Od raspada Jugoslavije prošlo je dvadeset godina, a do dana današnjega nitko nije optužen ni osuđen za zločine počinjene na koncu Drugog svjetskog rata. Kako je moguće da se »ne zna« tko su ubojice i nalogodavci, da nitko nije odgovarao? Kako je to moguće kad su sačuvani mnogi dokumenti iz toga vremena?

Živimo u dvadesetogodišnjoj vremenskoj udaljenosti od pada komunističke strahovlade u Hrvatskoj i od smrti većine partijskih ubojica na čelu s Titom, a da se protiv tih zločinaca nije proveo nikakav sudski proces odgovornosti. Našom domovinom još uvijek slobodno krstare krvoločni zločinci s crvenom kapom i petokrakom zvijezdom na glavi. Njihovi epigoni i danas su na vlasti i nije im u interesu voditi procese protiv prekršitelja ljudske slobode i osnovnih prava čovjeka. Oni javno ne ističu ni činjenicu srpskih napadača na Hrvatsku te Bosnu i Hercegovinu ni njihove mnogobrojne žrtve. Da protuslovlje bude veće, Srbija okrivljuje hrvatske branitelje za izmišljene zločine, uhićuje ih i zatvara dok hrvatske političke stranke i Hrvatski sabor šutke preko toga prelaze, a da o predsjedniku države i ne govorimo.

Nadate li se da će, unatoč tomu što nas od 1945. dijeli toliko vremena, istina o počiniteljima i nalogodavcima – mislim na konkretna imena i prezimena – biti otkrivena i da će barem netko odgovarati za zločine?

Ozbiljno dvojim da će današnji naraštaj doživjeti službeni proces kažnjavanja počinitelja zločina nad članovima Hercegovačke franjevačke provincije Uznesenja

BDM iako ta zlodjela ne mogu zastarjeti. Ovu dvojbu potkrjepljuje i vremenski razmak od 1945. jer su gotovo svi zločinci već primili svoju plaću u vječnosti. Povjesničari će vjerojatno otkriti neka imena počinitelja zločina, ali to će biti jalova nada za potomstvo uciviljenih žrtava i hrvatsku narodnu slobodu.

Premda se desetljećima moralo šutjeti o partizansko-komunističkim žrtvama, svijest o njima u domovini je neugasivo živjela u srcima ljudi. Kako se spoznaja o žrtvama čuvala u iseljeništvu gdje ste Vi živjeli? Je li bilo istraživanja, članaka i knjiga o svemu što se ovdje dogodilo?

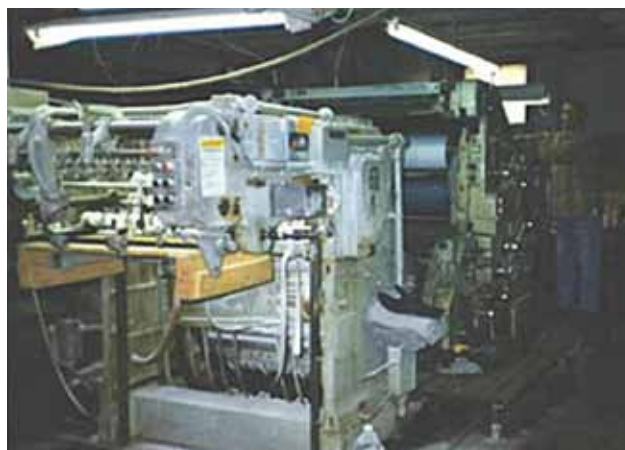
Mi smo u emigraciji stalno pratili politička događanja u domovini jer su oni najbitniji dio našega života. I dok je Hrvatska bila prekrivena šutnjom pod jarmom komunizma, mi smo te događaje oživljavali javnim predavanjima, izdavanjem novina i tiskanjem mnogobrojnih knjiga. Zbog toga smo bili izloženi stalnim napadajima i ubojstvima. U Europi je u to vrijeme likvidirano blizu stotinu hrvatskih rodoljuba za što su izdajice skupo naplaćivali svoju krvarinu. Plaćeni udbaši razvili su svoje opasne mreže čak i do Sjedinjenih Američkih Država, što potvrđuje i moj osobni slučaj slanja razorne bombe preko američke pošte na moju adresu u gradu Milwaukeeu u Wisconsinu.

Desetljećima živite u emigraciji. Gdje Vas je zatekao kraj Drugog svjetskog rata i kako je tekao Vaš životni put nakon njega?

Veći dio Drugoga svjetskog rata proživljavao sam u gradu Freiburgu u Njemačkoj kao student na filozofskom fakultetu tamošnjeg sveučilišta. Živio sam u tjeskobi stalnih englesko-američkih zračnih napadaja. »Sedam gladnih godina« samostanskoga života proveo sam kod gostoljubivih njemačkih franjevaca. Ondje sam doživio i svršetak rata i francusku okupaciju Njemačke. Francuska hermetička okupacija odijelila je i Freiburg od ostaloga svijeta. Godine 1951. oslobodio sam se toga ropstva i otputovao u Sjedinjene Američke Države kamo sam stigao 22. travnja 1951. i stasao u Chicagu.

Kako su informacije o stradanjima dolazile u te krajeve, jeste li znali sve što se događa? Na koji ste način čuvali uspomenu na žrtve?

Kao urednik *Danice* kroz dvadeset godina svaki tjeđan kupovao sam starokrajske novine i njihovim se vijestima u obrtničkom smislu služio u korist hrvatske slobode i državne samostalnosti. S druge strane susretao sam se s posjetiteljima iz domovine, no njihova je izvješća trebalo dobro prorešetati i njima se oprezno služiti. Na godišnjim sastancima Saveza hrvatskih svećenika u iseljeništvu stalno se raspravljalo o progonojenim žrtvama u domovini, a savezno glasilo *Vinculum Caritatis* odigra-

Franjevačka tiskara u Chicagu

lo je najznačajniju ulogu u tom pogledu. Drexel Boulevard (sjedište hrvatskih franjevaca u Chicagu) smatralo se izvorištem domovinskih vijesti iz kojega su se napajali hrvatski iseljenici.

Nakon duga vremena dočekali smo da je osnovana Vicepostulatura postupka mučeništva »Fra Leo Petrović i 65 subrača«. Gledajući iskustvo Crkve, možemo li se nadati da će naši mučenici biti uzdignuti na čast oltara?

To će se zacijelo dogoditi, ali još treba obaviti puno posla. Mislim da bi pojedine ubijene trebalo još podrobnije obraditi i čekati na slučajeve ozdravljenja jer su pojedini pobijeni fratri uistinu živjeli sveto i još svetije stradali. Molimo njihov zagovor da se naši domaći problemi raščiste i da ih naskoro štujemo na našim oltarima.

Fra Častimire, s Vašega motrišta, što danas još treba činiti da se nevine žrtve redovnika, svećenika i naroda ne bi zaboravile? Zapravo, činimo li u tom smjeru dovoljno?

U prikazima pojedinih ubijenih fratara ima još dosta nedorečenih sudova koje treba podrobnije obraditi i njihovu ulogu usavršiti. To posebno vrijedi za mlađe pobijene fratre koje sam osobno manje poznavao. Tako bi mozaik njihove mladosti bio dotjeraniji i za evandeosko blaženstvo uvjerljiviji. Sve ostalo prepuštamo nebeskom zahvatu.

Hvala Vam lijepa na ovom razgovoru.

Hvala Vama. Drago mi je bilo odgovarati na Vaša pitanja jer se i na ovaj način povezuje domovinska i iseljena Hrvatska. ✍

ISPRAVAK

U prošlom broju našega glasila tehničkom je pogreškom ispušteno da je dr. fra Miljenko Šteko pisac članka *Nastanak kulta i čašćenja svetaca*. Ispričavamo se piscu i čitateljima.